

Sygn. akt IV Ca 582/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2017 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Iwona Wróblewska-Pokora

Sędziowie SO Joanna Mrozek (spr.)

SO Magdalena Władzińska

Protokolant p.o. protokolanta sądowego J. L.

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 września 2017 r. w W.

sprawy z powództwa J. M.

przeciwko M. S. (1)

o alimenty

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku

z dnia 9 grudnia 2016 r., sygn. akt III RC 409/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. M. na rzecz M. S. (1) kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

J. I. W. M. W.

Sygn. akt IV Ca 582/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2016 roku w sprawie III RC 409/15 Sąd Rejonowy w Otwocku oddalił powództwo J. M. przeciwko M. S. (1) o alimenty i zasądził od powoda na rzecz pozwanej M. S. (1) kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na podstawie dokumentów, zeznań świadków I. M., M. W., D. W. i P. M. oraz przesłuchania stron Sąd Rejonowy ustalił, że J. M. z małżeństwa z B. M. posiadał dwoje dzieci: Z. M. i P. M.. Z. M. był lekarzem, opiekował się osobiście obojgiem rodziców, wspierał ich finansowo oraz organizował pomoc medyczną. Z. M. zmarł 18 sierpnia 2012 r., żona powoda - B. M. zmarła 1 października 2012r. Powód po śmierci żony B. mieszkał sam w mieszkaniu w K. przy ul. (...), które w 2003r. wspólnie z żoną wykupili od Miasta K. po uzyskaniu bonifikaty za kwotę 5421 zł, a następnie przekazali w drodze darowizny wnuczce M. S. (1) umową z dnia 16 marca 2004r. Po śmierci syna Z. M. opiekę nad powodem przejęła jego wnuczka M. S. (1), która przynosiła żywność, leki, robiła zakupy, gotowała posiłki, zapraszała na obiady

do siebie. W opiece nad powodem uczestniczył także drugi syn J. P.. W latach 2007-2014 jako pomoc domowa była zatrudniona u pozwanego J. M. I. M., która miała klucze do mieszkania powoda, przychodziła około 2 razy w tygodniu. Źródłem utrzymania J. M. była jego emerytura. Ponadto powód posiadał oszczędności zgromadzone na koncie oraz wkłady na koncie depozytowym w (...) im. (...), które pochodziły ze wspólnych dochodów powoda oraz jego żony B. i były tzw. „rezerwą” finansową. Upoważnienie do konta mieli: M. S. (1) oraz P. M.. Relacje powoda J. M. z wnuczką M. S. (1) oraz synem P. układały się poprawnie do 2014r. Powód J. M. w 2013r poznał w czasie pobytu w sanatorium (...) - przyszlą żonę. E. B. odwiedzała powoda w jego mieszkaniu. W 2014r. powód zdecydował o zamieszkaniu w Domu Pomocy Społecznej w L., który sam wybrał. Za pobyt w Domu Pomocy Społecznej w L. powód uiszczył następujące kwoty: 876,70 zł (za styczeń 2015r.), 1235,26 zł (za miesiące: luty, marzec, kwiecień, maj, 2015r.), 1155 zł (za miesiąc czerwiec 2015r.). W czasie pobytu powoda w (...) należność za leki wyniosła łącznie ok.720 zł (miesięcznie ponad 100 zł.). W tym czasie powód otrzymywał emeryturę w kwocie 1795,83 zł. miesięcznie. Na dzień 01.04.2013r. stan konta powoda J. M. wynosił 23.263 zł, a na dzień 03.11.2014r. - 157.85 zł. W dniu 03.11.2014r. powód J. M. dokonał wypłaty kwoty 15.153,80 zł z konta depozytowego w (...) im. (...). Wypłaty z konta w (...) -u dokonała w dniu 29.01.2015r. M. S. (1) na polecenie powoda. Pozostałe wypłaty dokonane zostały na polecenie powoda. W dniu 20.01.2015r. J. M. złożył pisemne oświadczenie, iż pieniądze wypłacone z konta od kwietnia 2013r. wydał wspólnie z E. B.. W dniu 01.08.2015r. J. M. bez wiedzy rodziny zawarł związek małżeński z E. B.. Obecnie powód mieszka razem z żoną w miejscowości G. gm. C. przy ul (...). Powód nadal utrzymuje się z emerytury w kwocie 1795, 83 zł miesięcznie. Żona powoda E. M. pobiera emeryturę w kwocie 1284,77 zł netto. Przed wyjściem za mąż za powoda E. M. przez 7 lat utrzymywała się z dodatkowej pracy w charakterze opiekunki, zarabiała 1600 zł miesięcznie. J. M. ma 85 lat, jest osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym i w związku z tym wymaga stałej opieki i pomocy osoby trzeciej. Stałe koszty utrzymania mieszkania powoda i jego żony to obecnie kwota ok.650 zł (280 zł czynsz, 120 zł opłata za wodę, 50 zł opłata za gaz, 120 zł opłata za energię, 20 zł - opłata za telefon stacjonarny, 60 zł). Ponadto, na podstawie wykazu stałych kosztów sporządzony przez pełnomocnika powoda E. M. k.102, w stałych wydatkach powoda Sąd uwzględnił opłatę za telefon komórkowy (50 zł) oraz zakup środków czystości (60 zł) i leków (ok.200 zł). J. M. jest leczony z powodu niewydolności serca, nadciśnienia, choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa, niedosłuchu. W dniu 29.09.2016r. powód był badany przez neurologa, który stwierdził u powoda „brak odchyień od normy, zaburzeń pamięci i świadomości”. Powód korzysta z podkolanówek medycznych, które kosztują 60 zł. E. M. zaciągnęła kredyty: gotówkowy w dniu 03.07.2015r. w kwocie (...)67 zł w (...) na cele konsumpcyjne do 03.10.2016r. oraz w dniu 14.07.2016r. kwocie 17.121,51 zł na okres 5 lat z wysokością rat po 343 zł. Powód oraz jego żona otrzymali dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego w 2015r. (po 926 zł) oraz w 2016r. (po 1004 zł). Wyjeżdżali razem nad morze oraz na Litwę. Pozwana M. S. (1) ma 40 lat, z zawodu jest chemikiem, technikiem farmacji. Jest zatrudniona w K. Spółdzielni (...) z wynagrodzeniem miesięcznym netto 1728,41 zł. Ma na utrzymaniu troje dzieci: M. (lat 5), M. (lat 4), M. (lat 6). Mąż pozwanej M. S. (2) jest zatrudniony w spółdzielni mleczarskiej w L. z wynagrodzeniem miesięcznym ok.4500 zł. Pozwana mieszka z mężem oraz dziećmi w domu wybudowanym za kredyt zaciągnięty w (...) (rata kredytu 38,30 CHF, tj. ok.1700 zł miesięcznie). Po opuszczeniu przez pozwanego (...) w L., M. S. (1) wynajęła lokal mieszkalny, w którym wcześniej mieszkał powód, uzyskując z tego tytułu kwotę 350 zł miesięcznie. M. S. (1) i P. M. zadeklarowali gotowość otoczenia opieką powoda J. M. oraz możliwość zamieszkania w mieszkaniu w K..

Sąd Rejonowy uznał powództwo za niezasadne zarówno w oparciu o dyspozycję art.897 k.c., jak i art. 133 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, których przesłanką jest niedostatek uprawnionego do alimentów. Zdaniem Sądu Rejonowego, powód J. M. mieszkając w K., jak i (...) w L., miał wystarczające źródło utrzymania w postaci swojej emerytury, a zgromadzone środki na koncie były tzw. „rezerwą”. Potwierdzają powyższe nie tylko zeznania świadków i pozwanej, ale również zestawienie kosztów pobytu w (...) w L. (k.106-107), w którym wskazano należność za pobyt w kwocie 1235 zł, a uśredniony koszt zakupu leków w tym czasie w wysokości ok.100 zł miesięcznie. Powód sam w swoich pierwszych spontanicznych zeznaniach przyznał, iż w czasie gdy mieszkał sam, źródłem jego utrzymania była emerytura, ponadto miał ok.40.000 oszczędności i finansowo nikt go nie wspierał (k.79-80 akt). J. M. przyznał także, iż to M. S. (1) wykupiła mieszkanie (k.79 akt). J. M. po śmierci żony oraz syna Z. był otoczony opieką wnuczki M. S. (1) oraz syna P. M., w której dodatkowo uczestniczyła wynajęta opiekunka I. M.. Powód miał w tym czasie także wystarczające środki na swoje utrzymanie i zaspokajanie usprawiedliwionych potrzeb, w tym także wyjazdy do sanatorium. Mimo to powód podjął decyzję o opuszczeniu mieszkania w K., wbrew woli rodziny o opuszczeniu (...)

w L., a następnie w tajemnicy przed rodziną zawarł związek małżeński. Relacje J. M. z rodziną były poprawne do czasu poznania przez powoda przyszłej żony E. M., pod której wpływem powód nie tylko podejmował dalsze ważne życiowe decyzje, ale również zaczął sukcesywnie uszczuplać swoje oszczędności. Jeżeli więc sytuacja powoda do czasu opuszczenia (...) była dobra, to zdaniem Sądu nielogiczne jest uznanie, iż po opuszczeniu (...) i zawarciu związku małżeńskiego J. M. znalazł się w sytuacji materialnej uzasadniającej alimentowanie go przez pozwaną, przy założeniu, iż jego stały dochód w postaci emerytury nie uległ żadnej zmianie. Powód nie potrafił wskazać aktualnych stałych wydatków związanych ze swoim utrzymaniem, dlatego Sąd uwzględnił zestawienie tychże kosztów przedłożone przez pełnomocnika. Stałe koszty utrzymania mieszkania powoda i jego żony to obecnie kwota ok. 650 zł, stąd udział powoda w tych kosztach to kwota ok. 325 zł miesięcznie. Po uwzględnieniu wydatków na środki czystości, leki i telefon (ok. 630 zł) powodowi pozostaje do dyspozycji kwota ok. 1160 zł (1795 zł - 630 zł) na wyżywienie oraz inne nieprzewidziane wydatki (np. rajstopy ortopedyczne). W tych okolicznościach Sąd stanął na stanowisku, że po stronie powodowej brak jest przesłanki niedostatku. Ponadto, zgodnie z art. 132 k.r.o. i art. 27 k.r.o. obowiązek alimentacyjny żony i syna powoda wyprzedza obowiązek alimentacyjny pozwanej. Wobec powyższych ustaleń Sąd odstąpił od ustalenia możliwości zarobkowych i majątkowych M. S. (1). Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w myśl art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku w całości wniósł powód, domagając się jego zmiany i uwzględnienia powództwa w całości oraz zasądzenia na jego rzecz od pozwanej zwrotu kosztów procesu. Powód zarzucił w apelacji naruszenie art. 132 k.r.o. poprzez uznanie, że w bliższej kolejności zobowiązani są do alimentacji jego żona i syn, naruszenie art. 133 § 2 k.r.o. i art. 897 k.c. poprzez uznanie, że powód nie pozostaje w niedostatku, podczas gdy nie stać go na dostosowanie mieszkania do jego potrzeb, zakup aparatu słuchowego, ubrań, jest zmuszony korzystać z dofinansowania (...) do turnusów rehabilitacyjnych. Ponadto powód zarzucił naruszenie art. 233 § 1 i 2 k.p.c. poprzez przyjęcie: że złożył oświadczenie o wydatkowaniu pieniędzy, podczas gdy zeznał, że napisał je pod groźbą, że dochody pozwanej i jej męża są niższe niż wynikające z rozliczeń podatkowych, że pozwana i syn powoda zadeklarowali nad nim opiekę, że relacje stron układały się poprawnie, że nie pozostaje w niedostatku. Powód zarzucił również nieprawidłowe ustalenie jego wieku, pominięcie zeznań I. M., z których wynika, że jego relacje z rodziną już wcześniej były niedobre oraz nie było widać, by powód wydawał pieniądze i zeznań M. W., wedle której samochód należący do ojca pozwanej miał po jego śmierci pozostać u powoda. Powód wniósł o dopuszczenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z pisma obejmującego odwołanie jego oświadczenia z dnia 20 stycznia 2015 roku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie. Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy w pełni podziela, jak również dokonał właściwej oceny prawnej zgromadzonych dowodów.

Zgodnie z art. 897 k.c., jeżeli po wykonaniu darowizny darczyńca popadnie w niedostatek, obdarowany ma obowiązek w granicach istniejącego jeszcze wzbogacenia, dostarczać darczyńcy środków, których mu brak do utrzymania odpowiadającego jego usprawiedliwionym potrzebom. Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem, w niedostatku znajduje się ten, kto nie może własnymi siłami zaspokoić swych usprawiedliwionych potrzeb, o których mowa w art. 135 § 1 k. r. o. , w szczególności nie ma niezbędnych ku temu środków i nie może ich uzyskać przy wykorzystaniu swoich możliwości zarobkowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.01.2000 r., I CKN 1187/99). Niedostatek stanowi usprawiedliwioną przesłankę obowiązku alimentacyjnego wtedy, gdy jego przyczyną są okoliczności niezależne od woli ubiegającego się o alimenty. Roszczenie alimentacyjne nie przysługuje więc osobie, która z własnej winy nie wykorzystuje swoich zdolności do pracy i wskutek tego popada w stan niedostatku.

Sąd Rejonowy zasadnie ustalił brak niedostatku po stronie powoda. Biorąc pod uwagę wysokość uzyskiwanych przez niego świadczeń emerytalnych oraz wskazane w zestawieniu sporządzonym przez jego pełnomocnika usprawiedliwione wydatki obejmujące wyżywienie, połowę kosztów mieszkaniowych, leczenie, środki czystości i telefon, należy uznać, że powód jest w stanie własnymi siłami zaspokoić niezbędne potrzeby. Taki stan utrzymywał się przez szereg lat, pozwalając na utrzymanie rezerwy finansowej spożytkowanej dopiero po zapoznaniu obecnej

małżonki. Powód wcześniej nie kwestionował otrzymywanego dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych i nie wykazał potrzeby poprawy warunków mieszkaniowych czy zakupu aparatu słuchowego oraz braku środków na ten cel.

Wprawdzie zasadne jest stwierdzenie, że darczyńca powinien wykorzystać roszczenie przewidziane przez art. 897 k.c. przed żądaniem alimentów na podstawie przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, ale jednocześnie możliwe jest dokonanie jego oceny za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, zwłaszcza gdy stan niedostatku został wywołany przez niego umyślnie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 listopada 1998 roku w sprawie II CKN 31/98). Zgromadzone dowody wskazują, że powód sam doprowadził do pogorszenia swojej sytuacji materialnej, co powinno podlegać ocenie w świetle art. 5 k.c., skutkując oddaleniem powództwa. Powód wcześniej utrzymywał się samodzielnie, nikt nie wspierał go finansowo, dopiero później wyżył się oszczędności. Nie bez znaczenia pozostaje z tej perspektywy okoliczność, że środki niezbędne do wykupienia lokalu pochodziły od pozwanej.

Niesłuszny okazał się zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Rejonowy nie naruszył przepisów postępowania dotyczących swobodnej oceny dowodów. W zakresie zarzutu dotyczącego oceny dowodów apelacja stanowi polemikę z dokonanymi ustaleniami Sądu I instancji, tymczasem w orzecznictwie podkreśla się, że postawienie zarzutu naruszenia art. 233§1 k.p.c. nie może polegać na zaprezentowaniu przez skarżącego stanu faktycznego przyjętego przez niego na podstawie własnej oceny dowodów. Osoba skarżąca może tylko wykazywać, że sąd naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności oraz mocy dowodów i że naruszenie to miało wpływ na wynik sprawy. Granice swobodnej oceny dowodów wyznacza obowiązek sądu wyprowadzenia z zebranego materiału dowodowego – w zakresie każdego dowodu z osobna i w powiązaniu w całość - wniosków zgodnych z zasadami logiki, unikając budowania wniosków, które z danych dowodów nie wynikają. Ocena sądu ma być ponadto oparta na wszechstronnym rozważeniu zebranego materiału dowodowego, obejmować odniesienie się do wszystkich przeprowadzonych dowodów i wskazanie dowodów wchodzących w skład podstawy rozstrzygnięcia, z odrzuceniem tych, którym sąd odmówił mocy dowodowej przy wskazaniu zaistnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Czynnikiem określającym granice swobodnej oceny dowodów jest wreszcie indywidualne przekonanie sędziego w kwestii wartości poszczególnych dowodów determinowane jego świadomością społeczną i prawną (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 31 lipca 2013 roku, sygn. I ACa 698/13). W wyroku z dnia 28 maja 2013 roku, sygn. akt I ACa 1466/12 Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że jeżeli z materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego dawały się wysnuć wnioski odmienne. Jednie wówczas, gdy brak jest logiki w wysnuwaniu wniosków ze zgromadzonego materiału dowodowego lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza reguły logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Sąd Rejonowy dokonał wszechstronnej oceny materiału dowodowego, nie koncentrując się jedynie na dowodach zaoferowanych przez jedną ze stron lub jednym rodzajem środków dowodowych oraz wyciągnął logicznie poprawne wnioski, zgodne z doświadczeniem życiowym, stąd też poczynione ustalenia nie naruszają reguł swobodnej oceny dowodów.

Sąd Okręgowy nie obdarzył wiarą oświadczenia dołączonego do apelacji uznając, że stanowi uzasadnienie wersji zdarzeń przyjętej przez powoda na potrzeby niniejszego postępowania i pozostaje w sprzeczności z pozostałymi dowodami w postaci zeznań świadków P. M. i I. M..

Wbrew twierdzeniom skarżącego, zeznania I. M. nie wskazują na złe relacje powoda z rodziną w okresie poprzedzającym poznanie obecnej małżonki, natomiast niezwrócenie uwagi na wydawanie przez powoda pieniędzy dotyczyło wydatków na wyposażenie mieszkania, przy jednoczesnym potwierdzeniu wydatków na wycieczki i prezenty dla żony.

Zeznania M. W., wedle której samochód należący do ojca pozwanej miał po jego śmierci pozostać u powoda, są nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, stąd zarzut dotyczący ich pominięcia nie mógł prowadzić do wzruszenia zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Wobec stwierdzenia braku niedostatku po stronie powoda, prowadzenie postępowania na okoliczność dochodów pozwanej i jej męża okazało się zbędne, niemniej jednak dowody znajdujące się w aktach sprawy na tę okoliczność wskazują, że wydatki gospodarstwa domowego pozwanej pochłaniają dochody uzyskiwane przez nią i męża.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art.385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania apelacyjnego, obejmujących koszty zastępstwa prawnego w kwocie 120 zł, postanowiono na podstawie art.98§1 k.p.c. w zw. z art.391§2 k.p.c. oraz §4 ust.1 pkt 9 w zw. z §10 ust.1 pkt 1 ww. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia apelacji.

SSO Joanna Mrozek SSO Iwona Wróblewska – Pokora SSO Magdalena Władzińska